HEMMELIG

M Ø T E

i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

mandag den 30. april kl. 10.30.

Møtet ble ledet av komiteens leder, Gro Harlem Brundtland.

Til stede var: Gro Harlem Brundtland, Paul Chaffey, Bjørn Tore Godal, Carl I. Hagen, Annelise Høegh, Anne Enger Lahnstein, Jan Petersen, Reiulf Steen, Anders Talleraas, Jo Benkow, Hans J. Røsjorde, Gunnar Berge, Kjellbjørg Lunde, Erik Solheim, Siri Frost Sterri, Thorbjørn Berntsen (for Sigbjørn Johnsen), Sissel Rønbeck (for Gunnar Skaug), Ingeborg Botnen (for Oddrunn Pettersen) o Pål Atle Skjervengen (for Fridtjof Frank Gundersen).

Videre var landbrukskomiteens medlemmer innkalt for å delta under behandlingen av sak nr. 1: Arne Alsåker Spilde, Oscar D. Hillgaar, Sigbjørn Ravnåsen, Inger Dag Steen og Dag C. Weberg. Helge Stiksrud, sekretær i landbrukskomiteen, var også til stede.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Utenriksminister Kjell Magne Bondevik, handelsminister Kaci Kullmann Five og landbruksminister Anne Vik.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Statssekretær Bjørn Iversen, Landbruksdepartementet, ekspedisjonssjef Ketil Børde, Utenriksdepartementet, ekspedisjonssjef Tor B. Næss, Utenriksdepartementet, personlig rådgiver Kai Henriksen, Utenriksdepartementet, underdirektør Sverre Kvakkestad, Landbruksdepartementet, underdirektør Per A. Johansen, Utenriksdepartementet, spesialrådgiver Jonas G. Støre, Statsministerens kontor og byråsjef Enok Nyggard, Utenriksdepartementet.

Videre var til stede komiteens delegasjonssekretær, Bjørn Holter Eriksen.

Dagsorden.

1. GATT.

2. EF/EFTA-prosessen.

(KML)

Sak nr. 1

GATT

KOMITEENS LEDER: Da starter vi med orienteringen om utviklingen innenfor GATT. Vær så god, handelsminister!

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Komiteen har ønsket en redegjørelse om utviklingen i GATT, og det er jeg da parat til å gi.

Det gjenstår syv måneder til Uruguay-rundens avsluttende ministermøte i Brussel 3.-7. desember, hvor målsettingen er å oppnå enighet om en betydelig styrking og modernisering av det multilaterale handelssystemet innenfor GATT. Et viktig siktemål er også å integrere utviklingslandene, i hvert fall de mer avanserte, i det internasjonale handelssystem. Etter minmening er et vellykket utfall av Uruguay-runden av meget stor betydning for et land som Norge. Vi står utenfor de store handelsblokker og er svært avhengig av markedsadgang for våre eksportvarer. Uten et vellykket utfall av runden risikerer vi at verdenshandelen utvikler seg i en lite gunstig retning for oss via økt bruk av tosidige og regionale avtaler og med fremvekst av ensidige handelspolitiske tiltak.

På det seneste møte i Trade Negotiations Committee, som er forhandlingenes overbyggende organ - dette møtet fant sted i påskeuken - var det utstrakt enighet om at forhandlingene nå går inn i en kritisk fase. Det var enighet om at mest mulig av forhandlings-resultatet må være klart på foreløpig basis allerede i juli i år. For å være i stand til å foreta de nødvendige beslutninger i desembermøtet må det foreligge klare alternativer hvor det fremgår så vel politisk som økonomisk hva de ulike løsninger innebærer for hvert enkelt land, samt konsekvensene av de enkelte forslag. Planen er at man på det neste møte i TNC, som finner sted i siste uke av juli, må ha mest mulig konkrete tekster foran seg. Først da vil man se hvilke problemer som må løses politisk, og hvordan de forskjellige forhandlingsområder er innbyrdes avhengige.

Tidsknappheten ble bekreftet på et uformelt ministermøte i Mexico 19.-20. april. Her møttes ministre fra et 30-talls land. Dette forumet har ikke noen formell status i Uruguay-runden, men de tyngste partene møter, herunder Sverige. Budskapet fra

(KML) ministrene var helt entydig: profilen på en forhandlingspakke som dekker alle 15 forhandlingsområder, må være klar i juli i år. Anita Gradin gav meg en lengre orientering sist onsdag, i et møte på Arlanda om dette, og hun vurderte møtet som klart positivt i motsetning til den forrige samling. Dette er altså helt andre signaler enn man hadde sett omtalt i pressen på forhånd.

Svært mye arbeid gjenstår for å komme frem til de tekstene som ministrene ønsker i juli. For en del av områdene, bl.a. teko og jordbruk, kan det vise seg umulig alt i juli å nå så langt som til konkrete tekster. La meg da minne om at dette er den mest omfattende og ambisiøse runde noensinne i GATTs historie.

Vi leser ofte i avisene om problemer i det nordiske GATT- samarbeidet, spesielt på jordbrukssiden. Samarbeidet forløper imidlertid stort sett smertefritt i de 14 andre forhandlingsgruppene. Og det er ikke riktig at jordbruksdialogen er i ferd med å bryte sammen. Samarbeidet medfører at de nordiske landene blir hørt i forhandlingene og får delta i de begrensede grupper der de reelle forhandlingene finner sted. Med de ressurser vi på norsk side sitter inne med for å håndtere slike forhandlinger, er det for øvrig helt klart at vi ikke ville ha vært i stand til å delta tilfredsstillende uten det nordiske samarbeidet. Jeg tillegger derfor dette samarbeidet meget stor vekt og vil gjøre mitt ytterste for å videreføre det.

På norsk side har vi to hovedprioriteringer i vårt GATT- arbeid. For det første: De områder som prioriteres fordi Norge har det nordiske forhandlingsansvaret på området. Det gjelder gruppene tropiske produkter, tvisteløsning, beskyttelsestiltak og immaterielle rettigheter - med det mystiske oppnavnet TRIPs. For det andre: De områder som har særlig betydning for Norge. Det er jordbruk og markedsadgang for industrivarer, samt betydningen av å styrke selve GATT-systemet.

Som et lite land med stor utenrikshandel, utenfor en handelsblokk, er Norge svært avhengig av å ha et omfattende GATT-regelverk å støtte seg på, og vi er avhengig av at regelverket håndheves.

På området markedsadgang søker vi å oppnå best mulig betingelser for norske eksportprodukter. På grunn av vår utadvendte økonomi og tjenesters økende betydning i internasjonal handel er vi meget interessert i å utarbeide et multilateralt regelverk for tjenestehandel. Endelig er det viktig å få et regelverk som sikrer norske produkter mot ulovlig kopiering i utlandet. Jordbruksforhandlingene vet vi alle stiller Norge overfor reelle utfordringer.

(KML)

Selv om det vil ta noe tid, vil jeg kort gå gjennom situasjonen og utsiktene i noen av de viktigste forhandlingsgruppene, fordi jeg har oppfattet det slik at komiteen ønsket et bredt bilde av situasjonen.

Først selve GATT-regelverket, som har stor betydning for å øke GATTs troverdighet og anvendelse. USA har et lovverk på handelssiden som åpner for ensidige handelstiltak. Eneste mulige utvei for å få USA til å gi avkall på dette er et anvendbart, styrket GATT-regelverk samt effektive regler og prosedyrer for å bilegge tvister. Dersom dette ikke oppnås, risikerer vi at også EF innfører tilsvarende regler som USA. Resultatet vil da bli økende bilateralisering og oppsplitting av internasjonal handel, hvilket vil være ødeleggende for det liberale handelssystemet. Dette rammer altså særlig små land utenfor handelsblokkene som er svært avhengig av utenrikshandelen.

I tillegg til forbedring av reglene for tvisteløsning som både gjelder selve beslutningsprosessen og iverksettelsen av vedtatte panelrapporter, er det behov for klarere regler når det gjelder bruk av subsidier - der er det ønskelig med sterkere disiplin - og når det gjelder utjevningstoll. Her må vi altså fra norsk side være forberedt på at vår interne bruk av subsidier blir underlagt sterkere kontroll.

Reglene for bruk av anti-dumping vil også måtte endres. Dette regelverket er for øvrig nå aktuelt for oss når det gjelder lakseeksporten til USA. Det er klart i norske interesser at regelverket endres for å sikre oss mot misbruk. Både utjevningsavgifter og anti-dumpingavgifter har i økende grad vært tatt i bruk som proteksjonistiske handelspolitiske instrumenter, i strid med det opprinnelige formålet i dette regelverket. Det er nok å vise til det store antall anti-dumpingsaker USA har innledet overfor utenlandske eksportører.

Et annet viktig forhandlingstema er beskyttelsestiltak mot skadevoldende import, som det heter. Dette er GATTs sikkerhetsventil. For land som påtar seg en høy grad av forpliktelser, kan resultatet være uforutsette importøkninger som fører til problemer for innenlandsk industri. GATT gir da i visse tilfeller adgang til å innføre handelsbegrensninger for å gi industrien anledning til å tilpasse seg. Regelverket slik det er i dag, anvendes i liten grad. I stedet har det vokst frem et økende antall tosidige begrensningsavtaler utenfor det egentlige GATT-systemet. Det er i første rekke sterke parter som USA og EF som har presset gjennom slike avtaler med "nye" eksportører som bl.a Japan og Sør-Korea. En hovedhensikt med forhandlingene om

(KML)

beskyttelsestiltak er å bli kvitt disse hva jeg vil kalle "gråsoneavtaler" og sikre et fremtidig regelverk som etterleves av alle. Dette ville være viktig for å gjenskape tiltroen til GATT-systemet. Et hovedstridspunkt er hvorvidt slike beskyttelsestiltak skal anvendes overfor alle eksportland, eller kun overfor de land hvis eksport forårsaker skade. Her er EF de eneste som har fremmet forslag om "selektivitet" i systemet. Det er en viss uenighet mellom de nordiske land om den nordiske posisjonen på dette området, og vi har derfor hittil nøyd oss med å uttrykke en viss tvil om anvendelsen av beskyttelsestiltak overfor få land vil være noen løsning.

Arbeidet med økt markedsadgang gjelder forhandlinger om tollreduksjoner, ikke-tollmessige handelshindringer, naturressursbaserte produkter, tekstil- og konfeksjonsprodukter, tropiske produkter og endelig jordbruk. Tollforhandlingene har så vidt kommet i gang. De viktigste land har fremlagt uforpliktende tilbud på hvordan de kan oppnå målsettingen om ca. 1/3 tollreduksjon.

Norge har fremlagt et forslag basert på en reduksjon regnet ut etter en formel foreslått av EF. Denne fører til en harmonisering av tollsatser ved at høye tollsatser reduseres mer enn lave. I vårt tilbud har vi unnlat å unnta enkeltsektorer fra toll-reduksjonene, da slike unntak ville måtte oppveies ved større tollreduksjoner for andre varegrupper. En slik fremgangsmåte nå hindrer ikke at vi senere eventuelt kan trekke deler av vårt tilbud tilbake hvis andre lands tilbud overfor Norge ikke anses tilfredsstillende. Teko-sektoren og en del bearbeidede landbruksvarer er her aktuelle "kandidater" for bevegelse. Men la meg gjøre det helt klart at Norge må være innstilt på å gi tollreduksjoner ved import for å oppnå størst mulig tollreduksjoner for våre eksportprodukter, særlig i USA, Canada, Japan og en del av de mer avanserte u-landene. Det kan også bli aktuelt å fjerne tollen helt på produkter hvor den blir så lav at den ikke lenger har noen reell betydning.

Forhandlingene om teko-produkter er blant de mest kompliserte. Det dreier seg om å forhandle bort de særordninger som har eksistert for teko i mulitifiberavtalene. Dette har i realiteten unntatt denne sektoren fra GATTs regulære regelverk. Under disse særordningene har importlandene, heriblant Norge, kunnet opprettholde et nettverk av begrensningsavtaler overfor lavpriseksportører, som i all hovedsak er u-land. Teko står derfor meget høyt på u-landenes prioriterings-liste for konkrete resultater fra Uruguay-runden.

De nordiske land arbeider her aktivt for å oppnå støtte for at avviklingen av det nåværende

(KML)

systemet skal skje ved en gradvis avvikling av kvoter og ved å øke de kvotene som fortsatt eksisterer. Vi ønsker ikke at eksisterende kvoter omgjøres til såkalte globalkvoter, slik USA foreslår. Slike globalkvoter ville for norsk industri kunne ha som resultat at våre eksportprodukter på teko-siden plutselig nå skulle bli møtt av begrensninger f.eks. på det amerikanske marked. Fra nordisk side har det vært fremholdt at en slik løsning selvfølgelig er helt uakseptabel og betyr det stikk motsatte av liberalisering Og det er liberalisering Uruguay-runden dreier seg om. Regjeringen ser for sin del få grunner til å fortsette reguleringen av lavprisimporten utover MFA IV.

Jordbruksforhandlingene er det vanskeligste området og er avgjørende for hele Uruguay-runden. De nordiske land har, som komiteen vet, meget forskjellige utgangspunkt når det gjelder landbrukspolitiske virkemidler. Norge og Finland har i stor grad basert sitt importvern på mengdebegrensninger. Det svenske importvern er basert på variable avgifter og toll. Både Norge og Finland har også basert seg på produksjonsbegrensninger i sin landbrukspolitikk, noe Sverige ikke benytter. Det sier seg selv at reaksjonene på de ulike forhandlingsutspill vil variere med så forskjellige utgangspunkter. Dette til tross har de nordiske land hittil kunnet tale med én stemme i forhandlingene, selv om dette ikke har skjedd uten problemer. Både den svenske utenrikshandelsministeren og jeg selv legger stor vekt på å videreføre dette samarbeidet.

Forhandlingene i jordbruksgruppen har ikke vist særlig fremgang, og nå snakker jeg ikke om den nordiske, men GATTs egen. EF og USA står mot hverandre og beskylder hverandre for å sabotere arbeidet. Dette medfører at vi på dette feltet ventelig ikke vil kunne se konturene av forhandlingsresultatet før utpå høsten, selv om signalene fra ministermøtet i Mexico kan vise noe annet. Ifølge deltakerne der kan bevegelse ventes før TNC-møtet i juli. EF antydet nemlig nye holdninger til "tariffication". USA beveger seg når det gjelder bruken av de såkalte AMS som måleinstrument for reduksjon av overføringer og importvern, og videre er det tegn på bevegelse i EF når det gjelder å avskaffe eksportsubsidier. Samtalene mellom USA og EF startet i Washington umiddelbart etter Mexico-møtet, og igjen ser vi altså her en klar avstand mellom den virkelighet vi nå har fått beskrevet fra deltakere på Mexico-møtet, og det pressen har skrevet om disse tingene. Vi må regne med at det vil bli et resultat av disse møtene, og at dette vil få konsekvenser for vår egen fremtidige jordbrukspolitikk, som jeg tidligere har påpekt en

(KML)

rekke ganger. Dette gjelder fremtidige former for importvern, der vi vil måtte ha en viss økning i markedsadgang. Det gjelder fremtidige støtteordninger, der det ventelig vil bli vedtatt begrensninger, og der det vil måtte skje en vridning i retning av produksjons-nøytrale støtteformer. De nordiske land har som kjent lagt stor vekt på de ikke-økonomiske faktorer som ligger til grunn for vår landbrukspolitikk. Det dreier seg her om distriktspolitikk, miljøvern, matvaresikkerhet og sosiale hensyn. Disse ble fremhevet i det norske forklarende innlegget i april i fjor, da rammene for de videre forhandlinger om jordbruk ble lagt. De nordiske land er nå i ferd med å konkretisere hva man legger i disse faktorene, slik at dette kan bringes inn i den uformelle forhandlings-prosessen som nå har startet.

På bakgrunn av det jeg har sagt om det for-ventede utfall av jordbruksforhandlingene, er det klart at arbeidet i Kvakkestad-utvalget, som vurderer vårt fremtidige importvern, er meget viktig. Dette utvalget vurderer også importvernet for veksthussektoren med sikte på liberalisering. Det er nedsatt en undergruppe som skal utarbeide et grunnlag for Kvakkestad-utvalgets delinnstilling om veksthussektoren. Denne del-innstillingen ventes å foreligge i oktober i år og vil så bli gjenstand for politisk behandling.

En annen undergruppe vurderer om bruk av toll og avgifter for hovedgruppene av landbruksvarer er egnet som et fremtidig importvern. Dette vil også bli et viktig grunnlag for Kvakkestad-utvalgets hovedinnstilling.

I tillegg til å styrke GATTs eksisterende regelverk forhandles det om å utvide GATTs dekningsområde til nye områder som tjenestehandel, immaterielle rettig-heter og investeringer. Arbeidet med disse spørsmålene er til dels nybrottsarbeid. Man søker på tjenestesiden å komme frem til en rammeavtale for internasjonal tjenestehandel tilsvarende det GATT er på varesektoren. En slik avtale vil for Norges vedkommende medføre både rettigheter og forpliktelser. Samtidig med at våre tjenesteeksportører vil kunne oppnå økt markedsadgang ute, vil de kunne møte økt konkurranse på hjemmemarkedet.

Handelsrelaterte aspekter ved immaterielle rettigheter er et annet av de nye temaene i GATT. Mål-settingen fra norsk og nordisk side på dette området er å få etablert en TRIPs-avtale i GATT som gjør det mulig å håndheve slike rettigheter, samt at det etableres minimumsnormer og -standarder for disse rettighetene. De nordiske offensive interessene her ligger først og fremst i å skape tilstrekkelig bekyttelse internasjonalt for industrielle rettigheter, særlig varemerker, industridesign og patenter. Norge har hatt kopi-problemer på møbler, dere kjenner Tripp Trapp- og Balans-konseptene, som forsvant til produksjoner i

(KML)

utlandet. Vi har hatt problemer på vedovner og peiser, tekstil- og konfeksjonsvarer og for låse-systemer. De andre nordiske landene har også hatt problemer med møbler og med glassvarer. I tillegg til å etablere normer for slik beskyttelse håper man gjennom GATT å etablere prinsipper og/eller regler for håndheving av disse normene som er mest mulig like, men tilpasset de lovgivningsmessige systemer som eksisterer i de enkelte medlemsland. Hvis vi får en TRIPs-avtale som en del av GATT, vil man f.eks. kunne bruke GATTs tvisteløsningsmekanisme ved konflikter på dette området.

Forhandlingene i gruppen har nådd et nytt stadium ved at EF har lagt frem forslag til en legal forhandlingstekst på dette området. Norden har for sin del hatt uformelle konsultasjoner med EF og denne teksten. En fullstendig TRIPs-avtale vil nok, for å si det slik, sitte langt inne hos enkelte av utviklingslandene, som f.eks. India, Brasil, Egypt m.fl., mens andre utviklingsland, som Thailand, Korea, Malaysia m.fl., ventes å kunne delta i en fullstendig TRIPs-avtale såfremt de oppnår spesielle overgangsperioder på viktige områder.

På patentområdet går alle industriland inn for at det skal kunne gis produktpatent for både kjemiske og farmasøytiske produkter. Dette er et av de viktigste og vanskeligste spørsmålene i forhandlingene. Uformelt har det fra USAs side blitt sagt at uten farmasøytiske produkter i avtalen mister den mye av sin verdi. Uten en TRIPs-avtale vil USA neppe kunne godkjenne et totalresultat for Uruguay-runden. India og enkelte andre utviklingslands posisjon er fortsatt at farmasøytiske produkter må unntas.

Bioteknologiske spørsmål har i det nordiske forslaget til standarder blitt håndtert på den måten at dyreraser, plantesorter og mennesker er foreslått unntatt fra patentering, og at det i tillegg på nasjonalt grunnlag skal kunne gjøres unntak for bioteknologiske oppfinnelser. EF har også foreslått unntak for dyreraser og plantesorter, mens land som USA og Sveits helst ser at det ikke blir unntak i det hele tatt. En del utviklingsland har uttrykt sympati og forståelse for den nordiske posisjon, hovedsakelig ut fra det syn at vi foreløpig vet for lite om konsekvensene av bioteknologiske oppfinnelser.

Avslutningsvis vil jeg gjerne komme litt inn på arbeidet i OECD med handelspolitiske spørsmål. Komiteen vil være kjent med at OECD har utarbeidet en landbruksstudie om Norge. Studien inneholder tall som viser at Norge opererer med de høyeste tall i OECD-kretsen for støtte og importvern. Utviklingen i de norske tall over tid er ikke i overensstemmelse med de

(KML) målsettinger OECD vedtok i 1985.

Ministermøtet i OECD som finner sted i slutten av mai, er viktig, bl.a. også som en forberedelse til det økonomiske toppmøtet i Houston i juli - det vi kaller G7-møtet. OECD-møtet bør derfor brukes til viktige markeringer av hva vi mener skal være prioritert i tiden fremover. Jeg vil legge stor vekt på at dette møtet gir de riktige signalene om politisk støtte til Uruguay-prosessen fremover. Jeg vil understreke betydningen for hele det multilaterale handelssystem av et styrket GATT og klare forsikringer fra alle parter om at de vil etterleve regelverket. Jeg vil også understreke de store handelsnasjoners ansvar for å oppnå et balansert forhandlngsresultat for alle parter. Områder som teko og jordbruk vil altså her stå sentralt.

Det har i den senere tid oppstått en diskusjon internasjonalt om GATT - som er en avtale, ingen organisasjon - bør videreutvikles til en organisasjon, også omtalt som International Trade Organization, ITO. Fra norsk og nordisk side mener man at tiden ikke er moden for slike løsninger nå, fordi dette ville kunne vanskeliggjøre de konkrete forhandlingene i Uruguay-runden, og dette spørsmålet kan gjenopptas når vi ser resultatet av denne. Det er altså ikke riktig, som man har kunnet få inntrykk av fra enkelte aviser, at denne organisasjonen skulle komme som et resultat av sammenbrudd i Uruguay-runden. Tvert imot vil en slik organisasjon bare kunne komme som et resultat av en vellykket og vidtfavnende Uruguay-runde.

Det gjenstår mye arbeid før ministermøtet i Brussel i desember i år. Jeg er sikker på at det vil bli behov for ytterligere redegjørelser for komiteen i tiden fremover om dette spørsmål etter hvert som vi må videreutvikle de norske og nordiske posisjoner, men jeg håper med dette å ha gitt en bred redegjørelse for de områder som jeg forstod at komiteen ønsket å få en oppdatering på.

KOMITEENS LEDER: Handelsministeren nevnte at USA og EF lenge stod helt steilt mot hverandre på jordbrukssiden, men at man har begynt en tilnærmings-prosess. Betyr det samtidig at man kan se for seg konturene - en løsning - av hvor vi ender hen i desember, slik at det også kan være et utgangspunkt f.eks. for jordbruksoppgjøret og den politikk som føres på norsk side framover mot desember?

(KML) Vi bør ikke komme i en situasjon hvor det som kan bli resultatet her, og som man etter hvert ser konturene av, blir motarbeidet av den politikk man selv fører i mellomtiden. Nå er jo landbruksministeren også til stede, og jeg vil si at det må vel iallfall være viktig at man også benytter den anledningen til å føre en politikk som gjør det lettere for norsk jordbruk, for vår distriktspolitikk og vår økonomiske politikk, å leve med hva som kan se ut til å bli resultatet. Det er i grunnen et signal jeg har lyst til å gi allerede nå - det må være av betydning for regjering og storing at disse tingene ses i sammenheng. Jeg synes det er viktig at man får høre hvordan Regjeringen resonnerer rundt dette.

INGER DAG STEEN: Jeg har et spørsmål som går på den siste notifiseringen, 21. februar. Hvordan har den blitt mottatt innenfor GATT? Jeg har lyst til å få utredet dette videre, og jeg vil gjerne spørre om det kan bli tale om å måtte gi mer. Jeg synes vi har gitt nok i den notifikasjonen jeg tenker på. Det Norge har vært villig til, mener jeg bør være tilstrekkelig.

(KML)

ANNE ENGER LAHNSTEIN: Jeg tar orienteringen til etterretning. Jeg har bare et par kommentarer. For det første: Norge la altså inn reservasjoner på fire områder i forbindelse med jordbrukssiden i fjor: distriktspolitikk, miljøvern, matvareberedskap og sosiale hensyn. Det er svært interessant å høre hvordan dette nå følges opp. Jeg forstod på handelsministeren at en presisering av disse fire grunnleggende viktige elementene skulle følges opp i nordisk sammenheng først og fremst. I den forbindelse vet vi jo at Sverige og vi har ganske ulike interesser, så jeg kunne tenke meg å få en liten kommentar på det først.

(GSR)

Så må jeg si at når vi snakker om GATT og OECD og liberalisering av handelen, er det opplest og vedtatt at dette bare er fordelaktig for Norge. Men jeg må for min egen del og for partiet si at når man ser på verdenssituasjonen hva angår miljø og matvaresituasjon, har jeg lyst til å utfordre handelsministeren på hva som skjer i GATT- og OECD-sammenheng når det gjelder å ta på alvor at en stor del av verdens befolkning faktisk sulter, og at matvareproduksjonen ser ut til å kunne komme i konflikt med den utviklingen i befolkningssituasjonen som vi ser. Mitt poeng er at her er man opptatt av å redusere matvareproduksjonen, samtidig som vi vet at en stor del av verdens befolkning faktisk er i en akutt mangel av matvarer allerede nå.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: På lederens spørsmål om bevegelsen mellom USA og EF og om vi nå kan se konturene av en løsning, så er svaret mitt på det - hvis vi ser på hva lederen sa videre om bakgrunn for jordbruksoppgjøret osv. - nei. Vi regner ikke med, som jeg sa i min innledning, at det vil være mulig å forelegge noen skriftlige tekster på dette i juli. Det betyr at det fortsatt er svært mange ukjente faktorer i dette bildet. Jeg tror jeg nevnte sist vi diskuterte disse tingene i komiteen, at vi vel må regne med som et logisk resultat av slike forhandlinger at resultatet vil komme til å befinne seg i krysnings- og berøringspunktet mellom EFs og USAs systemer, og det er henholdsvis et system bygd på "tariffication" og et system bygd på variable importavgifter. Ingen av disse bruker som kjent i noen særlig grad - jeg er ikke sikker på om de bruker det i det hele tatt - de kvantitative restriksjoner, og det er dette som er problemet i forhold til det norske importvernet.

I hvor stor grad det i det hele tatt vil bli anledning til å bruke kvantitative restriksjoner i GATT i tiden fremover, har vi ingen indikasjoner

(GSR)

på ennå. Jeg tror derfor det vil være farlig å spekulere i hvorledes løsningen i desember vil se ut, og så legge opp jordbruksoppgjøret etter det, men det er klart at vi må ha disse elementene meget langt fremme i vurderingen av bl.a. utviklingen innenfor jordbruksoppgjøret. Jeg mener det er så mange usikkerhetsfaktorer at vi er nødt til å holde oss til den hovedbasis vi i dag kjenner og disse hovedelementene som vi vet ligger der, med mindre vekt på kvantitative restriksjoner, økt vekt på andre elementer, uten at vi kjenner hvilke av disse elementene som vil vinne best frem i den endelige runden. Det er flere land enn Norge som også ønsker kvantitative restriksjoner, så det er ikke slik at Norden er alene om å ha et ønske om at også dette skal kunne tillates under strengere disiplin enn bruken av kvantitative restriksjoner i dag.

Jeg går ut fra at det var GATT-notifiseringen av 23. februar om epler og pærer Inger Dag Steen tenkte på. Etter at dette ble notifisert ble saken reist på rådsmøtet den 3. april av USA som var i tvil med hensyn til det nye systemets GATT-legalitet. USA bad om utsettelse av iverksettelsen. EF uttalte ved samme anledning at de ville ivareta sine rettigheter som største eksportør til Norge. Vi hadde uformelle konsultasjoner både med USA og EF den 4. april i år. USA reiste under disse konsultasjonene spørsmål ved særlig det tallmaterialet som er lagt til grunn ved fastsettelsen av den norske produksjonsbegrensningen. Det ble også reist spørsmål om det norske systemet tilfredsstiller alle de kriterier som er fastlagt i artikkel 11, og som man vel i parentes kan si nærmest er umulig å oppfylle. USA kritiserte også iverksettelsestidspunktet 1. mai, hvilket ville gjøre det vanskelig å føre skikkelige konsultasjoner før systemet ble satt i kraft, men vi har altså stått fast på at det skal tre i kraft 1. mai.

EF stilte også en del spørsmål ved tallmaterialet, som jeg sa. EF er primært interessert i kvotefordelingen for å sikre sine medlemsland best vilkår. EF har nå bedt om formelle konsultasjoner som vil finne sted i ettermiddag i Genève, med medlemslandene til stede. Amerikanske kontakter vi har hatt etter vårt uformelle konsultasjonsmøte, har skissert en mulig løsning som følger: USA vil på neste rådsmøte reservere seg med hensyn til systemets GATT-legalitet og forbeholde seg retten til å ta saken opp på nytt dersom Uruguay-rundens avslutningsresultat ikke medfører noen revisjon av systemet. Med andre ord - at kvoten ikke omgjøres til tollsatser. Men vi har, som komiteen vil huske,

(GSR) lagt opp til at dette er et system som skal virke til man ser resultatene av Uruguay-runden, og gjennom dette ser jeg en mulighet, hvis vi kommer frem på tallmaterialet, til å bilegge striden med USA, men dette er høyst usikkert foreløpig. Det er - jeg understreker det - uformelle konsultasjoner og kontakter man her har, så det er vanskelig å gi et helt entydig bilde av situasjonen i dag på det feltet.

Til slutt var det spørsmål om OECD og GATT i forhold til miljø. Miljø er ikke direkte inne i GATT/Uruguay-rundene. Det er en ren tollforhandlingsrunde og handelspolitisk forhandlingsrunde, men miljøspørsmål, matvaresikkerhet og utviklingsspørsmål står selvfølgelig sentralt i en rekke andre drøftelser på både politisk plan og ekspertplan. Jeg regner med at ministermøtet i OECD den 30.-31. mai vil være en slik anledning til å sette også dette på dagsordenen uten at jeg foreløpig har sett hele den konkrete dagsordenen der. Jeg kan derfor ikke si noe om på hvilken måte noe slikt kan flettes inn, men jeg vil se etter muligheter for å gjøre det.

La meg også presisere når det gjelder de fire områder som Anne Enger Lahnstein refererte til, at det forklarende innlegg var det nordiske forklarende innlegg, og vi er - som jeg nevnte i min innledning - i gang med et arbeid for å konkretisere dette på nordisk plan, og det arbeidet går sin gang. Det har ikke brutt sammen; vi har lykkes i å komme videre i det arbeidet, men jeg er ikke 100 pst. oppdatert om hvor man nå står i form av tekster på dette, men dette er et rent nordisk arbeid.

ERIK SOLHEIM: Jeg har lyst til å spørre om to ting. Det ene dreier seg om dette med industripatenter. Det er noe vanskelig å forstå når man har det brede utgangspunkt at man ønsker dette mest mulig liberalistisk, hvorfor man da er så interessert i å gjøre hva man kan for at industrien skal få muligheter til å ta ut patenter - det være seg på kjemiske og farmasøytiske produkter eller på alle andre. Grunnen til at jeg vil peke på dette, er at vårt land i sannhetens navn ble industrialisert ved at vi - enkelt sagt - reiste til England og tittet litt på det de holdt på med der, og kom tilbake til Norge og kopierte det her. Slik vil i stor grad også u-landene måtte industrialisere og få til utvikling. Da kan ikke jeg se at det nødvendigvis er riktig av Norge å stille opp på den siden som går inn for å gjøre det lettest mulig å ta ut patenter.

(GSR)

Det gjelder særlig kjemiske og farmasøytiske produkter, hvor vi har all interesse av å hindre at selskaper som utvikler f.eks. medisiner, kan ta ut store monopolprofitter på medisiner som burde være menneskehetens allmenneie. Jeg vil anbefale at vi heller går litt mer i retning av u-landenes standpunkter i spørsmålet om patenter.

Det andre jeg vil nevne, som henger sammen med dette, er bioteknologi. Jeg kunne tenke meg å få presisert litt nærmere hva som er Regjeringens og den nordiske forhandlingsposisjonen. Det ble sagt at den er at vi gikk imot anledningen til patenter på dyreraser, plantesorter og mennesker. Men dette er et generelt begrep, og det sier veldig lite. Jeg vil derfor gjerne ha presisert nærmere hva dette betyr og hva det å ha mulighet for nasjonale unntak betyr. Betyr vår forhandlingsposisjon at vi går imot anledningen til f.eks. å ta prosesspatent på utvikling av egenskaper hos dyr og planter og eventuelt også prosesspatent på utvikling av bestemte menneskelige egenskaper?

OSCAR D. HILLGAAR: Jeg har lyst til å gå litt videre på lederens spørsmål, som jeg synes ble ufullstendig besvart av handelsministeren. Hun sa at man kunne trekke visse logiske slutninger når det gjelder overgang til en annen form for import-vern, særlig med tanke på at det heller er lite av kvantitative ordninger igjen i verden.

Synes ikke Regjeringen - landbruksministeren er til stede her - at man skylder norsk landbruk og de mange som investerer, å gi et signal om at en slik begrensning skal komme i forbindelse med jord-bruksoppgjøret? Hvis man ikke gir disse signaler, må forvirringen bli nokså stor innenfor næringen.

ARNE ALSÅKER SPILDE: Handelsministeren nemnde nokre av konklusjonane, nemleg at det gjekk mot avgrensingar i støttetiltaka og større marknads-adgang for andre land. Konsekvensane av dette vil verta at norsk landbruk må sikta seg inn på å verta meir konkurransedyktig i åra framover. Me har ikkje så veldig mange konkurransefortrinn i dette landet når det gjeld landbruk, men eit av dei er knytta til den geografiske plasseringa og går på helsetilstanden både til planter og dyr.

Spørsmålet mitt er: Korleis er situasjonen på desse områda for Norge sin del i desse tingingane når det gjeld både dei veterinære og fytosanitære tilhøva?

(GSR)

STATSRÅD ANNE VIK: Jeg vil gjerne kommentere litt det som Hillgaar nettopp var inne på.

Som det er presisert i tidligere sammenhenger, er det svært viktig for norsk landabruk at man har kvantitative ordninger. Vi har de ikke-økonomiske faktorene som i sterk grad bør spille inn i denne sammenheng, og jeg synes det vil være uheldig hvis man begynner å signalisere i for sterk grad til landbruket ting som vi ennå forhandler om. Det kan tenkes at vi kan forhandle oss fram til en måte å handle på som tilsier at vi fortsatt skal kunne ha et norsk landbruk, og at det skal kunne bestå utover i landet. Jeg synes derfor at for sterke signaler her ville være svært uheldig på det nåværende tidspunkt. Jeg tror nok at landbruket innser at vi må endre på ting, slik at det tilpasses GATTs regelverk, men å ta tingene på forskudd synes jeg ikke vi skal gjøre.

CARL I. HAGEN: Jeg synes at landbruksministerens vurdering var en noe annen enn den handelsministeren hadde. Jeg vil gjerne at handelsministeren klargjør: Er det slik at Regjeringen tror det vil være mulig å opprettholde kvantitative begrensningsregler etter Uruguay-runden, eller er det Regjeringens syn at man regner med at de vil måtte avvikles? Hvis svaret er, slik jeg tolket handelsministeren først, at man må være forberedt på at det blir færre kvantitative begrensninger og produksjonsnøytrale støtteordninger, da vil jeg knytte et spørsmål til det Hillgaar stilte til Regjeringen: Er det ikke rimelig at man så tidlig som mulig - hvis man tror at det vil bli endringer - sier fra til de som er berørt - ikke av hensyn til hva Regjeringen ønsker, men av hensyn til de mennesker som er berørt, slik at de unnlater å foreta disposisjoner av stor personlig økonomisk karakter som de ellers kanskje ikke ville ha gjort, hvis de hadde fått beskjed tidligere? Det er ikke av hensyn til Regjeringens ønskedrømmer om hva som er oppnåelig, vi spør, det er av hensyn til de berørte i næringen, som fortjener å få vite det hvis det er sannsynlig at det blir endringer i tiden som kommer.

Jeg vil gjerne få spørre handelsministeren: Er det sannsynlig - og er det noe realisme i å tro at vi kan opprettholde våre kvantitative begrensningsregler, eller må vi være forberedt på endringer når det gjelder produksjonsnøytrale støtteordninger - hva er Regjeringens syn?

(SL) STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Først var det industripatenter. Solheim spurte hvorfor man kjempet for dette med patenter i det hele tatt. Jeg ser det bl.a. som ganske viktig for videreutvikling, for viljen til å satse på forskning og utvikling, altså det som faktisk driver oss fremover og gir oss nye og positive resultater innenfor bl.a. farmasøytisk sektor, at de firmaer som har satset ressurser på å foreta denne forskning og utvikling, også har sikkerhet for at de kan betale ned sine utgifter til den investeringen, rett og slett. Det er den basistankegangen som ligger til grunn fra min side. Det er for øvrig en tankegang som det har vært gitt uttrykk for fra flere partier ved tidligere anledninger her i den utvidede utenriks-komiteen.

Så var det spørsmål om prosesspatenter på utvikling av planter og dyr. Dette betyr altså at det ikke skal kunne tas ut patenter på dyr og planter, og det anses som en selvfølge at det ikke skal kunne tas patent på mennesker. Det er det som ligger inne i hva jeg sa. Jeg må for øvrig vise til at Regjeringen arbeider med en egen stortingsmelding om bio- og genteknologi, der de norske synspunkter på dette vil bli utviklet og presentert for Stortinget. Dette er noe Stortinget er godt kjent med. Når det gjelder de farmasøytiske produktene, vil jeg gjerne nevne at vi er midt i disse forhandlingene, og at det det her er snakk om, er å etablere minimumsstandarder, og at man i dette systemet også legger opp til overgangsordninger for utviklingslandene, slik at det i hvert fall delvis kan imøtekomme de problemer som Solheim åpenbart så her.

Så var det Hillgaar og Hagen som spurte om de kvantitative restriksjonene, om det ikke vil være riktig nå å gi et signal om hvorvidt man tror at kvantitative restriksjoner kan opprettholdes. Jeg har tidligere i denne komite gitt uttrykk for hva man fra norsk side arbeider for, nemlig at vi skal kunne opprettholde kvantitative restriksjoner under betydelig strengere disiplin enn i dag. Det er en løsning Norge og de nordiske landene arbeider for. Som jeg sa i sted, er det også en del andre land som arbeider for dette. Canada har bl.a. fremmet et forslag til anvendelse av kvantitative importreguleringer, og det har fått støtte fra flere land. Det betyr at de forutsetter at det skal være en viss adgang til å benytte slike kvantitative restriksjoner. Men i hvilket omfang og på hvilken måte man kan anvende kvantitative restriksjoner i det fremtidige GATT-systemet, er det ingen gitt å si i dag. Det jeg i dag har understreket, er at hovedresultatet antagelig vil ligge i skjæringspunktet mellom EF- og EFTA-systemer, tariffication og/eller variable toll-avgifter. Men kvantitative restriksjoner er ikke totalt skjøvet ut av dette forhandlingsbildet - jeg beklager hvis jeg har bidratt til forvirring med å være uklar på dette punktet, og håper å ha oppklart

(SL) det. Det gjør selvfølgelig også at jeg, i likhet med landbruksministeren, mener det er uheldig her å signalisere på noen entydig måte til landbruket før vi er ferdig med disse forhandlingene. Her vil vi altså ikke se noe bilde før - forhåpentligvis - et godt stykke ut på høsten. Skjæringsdatoen går altså i Brussel i desember.

Spilde var innom spørsmålet om veterinære og fytosanitære sider. Det har ikke stått sentralt i debatten som noe problem, for å svare på den måten. Det ligger inne i drøftelsene. Det er bevegelse i dette, og det beveger seg fremover i riktig retning, sett med våre øyne. Men vi stiller strenge krav på dette, og det føler jeg det er meget bred enighet om at vi skal fortsette å gjøre. Kontrollordningen er her et viktig element - vi avslørte bl.a. skjoldlus i et stort parti amerikanske epler, og skjoldlusa ble sendt ut igjen. Det viser at det er viktig å ha skikkelige kontrollordninger på dette. USA har et slikt kontrollsystem bl.a. overfor EF, der de har en avtale med EF om at EF betaler for en amerikansk kontrollør som sjekker de partier som skal ut fra EF til USA. Så dette er ikke noe ukjent system på verdensbasis.

BJØRN TORE GODAL: En kommentar til dette med landbrukspolitikken. Vi er vant til at landbrukspolitikken langt på vei fastlegges gjennom forhandlinger i vår egen nasjonale ramme. Denne gangen er vinklingen en noe annen, nemlig landbrukspolitikk som et resultat av internasjonale forhandlinger. Det blir noe defensivt over det. Vi presses til konklusjoner som vi mer eller mindre helhjertet godtar på et eller annet tidspunkt som et resultat av hva som foregår. Den spørsmål- og svarvekslingen som har vært her, understreker hele den prosessen. Jeg mener det ville være på sin plass å sette seg ned og diskutere på et langt mer selvstendig grunnlag hva vår framtidige norske landbrukspolitikk i vår verden bør gå ut på, uten å avvente runde så og så. Jeg tror at det her ligger en betydelig utfordring både for Regjeringen og hele det politiske miljø. Jeg tror en slik gjennomdrøfting vil gjøre det lettere på forskudd å ha en holdning til de mange vanskelige problemer som vil oppstå framover. Jeg vil spørre både handelsminister og landbruksminister hvorvidt man planlegger en slik mer selvstendig gjennomgang av hele situasjonen framfor å avvente de krav man til enhver tid måtte bli stilt overfor.

(SL) ERIK SOLHEIM: Handelsministeren gir oss normalt meget presise og gode svar, men jeg kan ikke se at jeg fikk noen gode svar på mine spørsmål. Jeg vil derfor gjenta dem, men i en litt mer presis og tydelig form.

Det første spørsmålet er: Støtter Norge USAs forhandlingsposisjon når det gjelder vid adgang til å ta patenter på farmasøytiske produkter?

Det andre spørsmålet er: Ligger det i Norges og den nordiske forhandlingsposisjon et forbud mot prosesspatent på bioteknologiske produkter, dvs. et forbud mot å ta patent på selve utviklingen av en ny arveegenskap hos et dyr eller et menneske eller en plante?

OSCAR D. HILLGAAR: Jeg har lyst til å fortsette litt i forhold til landbruksministeren og handelsministeren. Jeg oppfattet det slik at landbruksministeren meget tydelig sa at Norges nåværende landbrukspolitikk så absolutt var helt avhengig av at man fikk beholde kvoteadgangen, mens handelsministeren håper på et kvotesystem under større disiplin, men ser imøte et system som ligger mellom EF og USA. Det synes å være en sprekk i synet mellom de to departementer. Når man tenker på denne næringen, som er nokså kapitalintensiv, og som blir mer kapitalintensiv for hver dag, er det vel ikke riktig overfor de menneskene som skal satse, ikke iallfall å komme med et signal om hva man i grove trekk kan vente seg. I hvert fall den variant som handelsministeren kom med, må anses rimelig, og det signalet burde iallfall kunne sendes. Landbruksministeren synes jo her å være uten kontakt med virkeligheten innenfor GATT-systemet som vi må forholde oss til.

ANDERS TALLERAAS: Bare et par kommentarer.

For det første slutter jeg meg til det som handelsministeren orienterte om ved innledningen.

Når det gjelder den framtidige utviklingen av landbrukspolitikken, er jeg litt forbauset over et par kommentarer og spørsmål. Det må vel være rimelig kjent, både i denne forsamling og utenfor, at det foregår en betydelig utredning om norsk landbrukspolitikk framover. Det er en rekke utvalg i arbeid. Dette skjer nettopp ut fra at vi er inne i en foranderlig verden, der vi er nødt til å se hvorledes linjene skal trekkes opp framover. Utviklingen innenfor GATT, OECD, i internasjonal handel og utviklingen i Norge - alle

(SL) disse momentene må tas med når den nye landbruks-politiske kursen skal stakes ut. Men det tar litt tid.

STATSRÅD ANNE VIK: Jeg vil først presisere at handelsministeren og landbruksministeren er godt på bølgelengde når det gjelder kvantitative ordninger. Vi arbeider for det. Jeg ser at hvis vi skal kunne føre den landbrukspolitikken som er vedtatt skal føres i dette landet, har vi behov for kvantitative reguleringer. Så får vi se hvor langt vi kan komme i forhandlingene, om det blir strengere restriksjoner. Det synes jeg vi skal prøve å registrere før vi går til handling.

Når det så gjelder Bjørn Tore Godals spørsmål om en gjennomgang av landbrukspolitikken, vil jeg presisere at Arbeiderpartiet i sin regjeringstid satte ned et bredt sammensatt utvalg, Alstadheim-utvalget, som vil komme med sin innstilling i løpet av dette året. Så det arbeidet er på gang, og jeg synes ikke vi skal foregripe begivenhetenes gang i for sterk grad før vi får se hva det utvalget kommer med. Vi må ha den tillit til de folkene vi har satt ned.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: For å fortsette der landbruksministeren slapp. Jeg tror kanskje at vi retrospekt, når vi ser dette i forhold til GATT og Uruguay-runden, alle kunne ha ønsket oss at Alstadheim-utvalget var blitt nedsatt tidligere. Men det ble det altså ikke. Det ble nedsatt i begynnelsen av 1988, og vil fremlegge sin innstilling i løpet av høsten. Det er situasjonen. Det pågår med andre ord en bred utredning av disse spørsmålene, initiert av den forrige regjeringen.

Støtter Norge USAs adgang til å ta patenter på farmasøytiske produkter? Ja, Norge foreslår på selvstendig grunnlag en adgang til å ta slike patenter. Det er den samme holdning som både EF, USA og så vidt jeg vet alle de øvrige industrilandene står for. Men det er - jeg må gjenta det - snakk om å legge opp et system med minimumsstandarder, minimumskrav, og med overgangsordninger for u-landene. Og det er klart det vil være avgjørende for u-landenes syn på sluttresultatet på dette området.

Prosesspatent - jeg beklager hvis jeg ikke er 100 pst. klar på dette. Det er, som lederen vet, et meget komplisert område som jeg må innrømme at jeg ikke er den som har jobbet aller, aller mest med. Så hvis jeg går vill i begrepene her, beklager jeg det

(SL) overfor Solheim, jeg vet at han kan dette svært godt. Men det jeg hadde inne i mitt hovedinnlegg her, skal kunne dekke et slikt forbud mot prosesspatent. Så må vi i forbindelse med behandlingen av stortingsmeldingen som legges frem, finne frem til de endelige norske standpunktene på disse ulike og meget kompliserte områdene. Så vidt jeg vet, har våre forhandlere gang på gang henvist til at det her foregår et arbeid i Norge, og at dette ikke er endelig avklart i forhold til Stortinget.

Dette med kvantitative restriksjoner føler jeg nå at jeg har kommentert såpass mange ganger at jeg vet ikke om det er behov for å gjenta hovedsynet på det. Jeg opplever ikke at det er noen uoverensstemmelse mellom det landbruksministeren har sagt og det jeg har sagt. Det er mulig at vi velger noe ulike ord, men politisk sett opplever ikke jeg dette som et spørsmål hvor det er konfrontasjoner.

(KML)

DAG C. WEBERG: Jeg vil si at vi er vel allerede i ferd med å få en innretning når det gjelder virke-middelbruk hvor det som går på produksjonsnøytrale tiltak, er i ferd med å utgjøre en større del, og dette vil komme kanskje allerede under forhandlingene i vår. På den måten kan vi si at vi er i en tilpasnings-fase til ting vi forventer kommer.

Det andre jeg har lyst til å si litt om, gjelder veterinærmedisinske forhold. Jeg ser det som svært viktig at Norge kjører nokså stramt her, ikke alene for å beskytte oss selv nær sagt som marked, men i like stor grad fordi vi i dag besitter et dyrematerialе som med hensyn til helsetilstand vil være svært interessant i internasjonal sammenheng hvis vi er i stand til å få forståelse for at her må vi kjøre stramt med hensyn til regler. Jeg bare nevner dette fordi det er kjent at vi er under et betydelig press allerede, f.eks. fra fransk side, hvor man holder ganske alvorlige sykdommer under kontroll ved vaksinasjon, hvilket egentlig ikke er noen løsning på lang sikt. Her må vi altså kjøre stramt for å være en interessant base for levering av genetisk materiale.

BJØRN TORE GODAL: Jeg er selvfølgelig fullt klar over det arbeidet som er i gang, bl.a. i regi av Alstadheim-utvalget. Men jeg syns ikke den biten fikk noen særlig framtredende presentasjon i den rede-gjørelsen vi fikk. Hovedinntrykket der er på en måte at landbrukspolitiske signaler framover vil være avhengig av hva vi stilles overfor til enhver tid av konkrete forhandlingsopplegg. Jeg er enig i at det selvfølgelig er en helt sentral bestanddel av det hele, men vi har også det perspektivet som består i at vi trenger en ny landbrukspolitikk basert på en samlet forberedelse i Regjeringen og en gjennomgang i Stortinget. Jeg tolker svaret dithen at Regjeringen tar sikte på å gjennomdrøfte nye retningslinjer for landbrukspolitikken på et tidligst mulig tidspunkt med de kommentarer som her er gitt. Jeg tror det er det vesentlige nå framover.

CARL I. HAGEN: Jeg kan slutte meg til det Bjørn Tore Godal sier om at det må være en helt sentral oppgave å utforme en landbrukspolitikk. Man kan ikke bare ta det statiske standpunkt landbruksministeren gav uttrykk for, at alt fortsatt skal være som det har vært.

Jeg tror også det er et klart behov for en ny landbrukspolitikk - det er velkjent. Men jeg vil bare for protokollens skyld ha gitt det klare signal at det er vårt syn at Regjeringen allerede nå under jordbruks-forhandlingene bør gi et klart signal til landbruket om

(KML) at det må forberede seg på et annet regime når det gjelder støtteordninger i fremtiden, produksjonsnøytrale former osv. Vi synes det signalet bør gis. Vi ser at der er det uenighet mellom Regjeringen og oss, men for protokollens skyld vil jeg gjerne det skal være sagt at vi synes det er direkte galt av Regjeringen ikke å gi dette signalet.

KOMITEENS LEDER: Kan vi da si oss ferdig med sak nr. 1, GATT?

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Bare et lite svar til Godal, som påpekte at Alstadheim-utvalget ikke hadde hatt noen fremtredende plass i min redegjørelse. Nei, det er ganske riktig. Jeg var bedt om å komme hit for å orientere om utviklingen i GATT-forhandlingene, og da var det det jeg konsentrerte meg om.

STATSRÅD ANNE VIK: En siste kommentar til Hagen. Jeg tror ikke jeg har gitt uttrykk for at alt skal være som det har vært. Vi er nok innstilt på at endringer må skje, men poenget er at vi ordner oss slik at det fortsatt kan være et landbruk i Norge i fremtiden.

KOMITEENS LEDER: Jeg går ut fra at landbruksministeren med det ikke mente at det betyr at det må forutsette bare en bestemt type ordninger og løsninger. Jeg tror ikke hun gjorde det, men jeg vil understreke at når jeg ved starten stilte spørsmålene omkring jordbruksoppgjøret, har det sammenheng med diskusjoner vi har hatt i denne komite tidligere, og med behovet for ikke å komme på etterskudd og tape både tid og muligheter for norsk jordbruk ved å håpe på noe - for mye og for lenge - som vi ikke oppnår. Det signalet synes jeg er kommet nå på ulike vis fra flere, så det bør Regjeringen legge vekt på, også når Regjeringen sitter og forbereder jordbruksforhandlingene. Det er en forvaltningsoppgave, og vi kommer ikke til å bli konsultert om detaljene i det på noen måte, verken det ene eller andre stedet i Stortinget. Men resultatet av hva Regjeringen kommer fram til når det gjelder statens tilbud og jordbruksforhandlingene - resultatet slik det kommer fram for Stortinget, i tilfelle det gjør det - er viktig for norsk politikk totalt sett, og man benytter anledningen til å gi uttrykk for det. Det har

(KML) med å være fremsynt å gjøre, og med å videreføre et arbeid som ble igangsatt under den forrige regjering, inkludert oppnevnelsen av de utvalg som ikke er ferdig med sitt arbeid. Men det er heldigvis ikke slik at det er ukjent hva som foregår av diskusjoner verken innad i utvalg eller mellom organisasjonene og næringen. Det det er viktig å få fram her, når vi ser på helhetsbildet av det handelsministeren har redegjort for, er at det er grunn til å tro at man kan lykkes med deler av Uruguay-runden i hvert fall - men i det vil det også ligge nydannelser som har betydning for norsk jordbrukspolitikk.

- Flere har ikke bedt om ordet til denne sak.

(EK)

Sak nr. 2.

EF/EFTA-prosessen.

KOMITEENS LEDER: Handelsministeren vil redegjøre.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: EFTAs ministermøte 3. april gav et politisk signal til EF om at EFTA-landene nå er klare til reelle forhandlinger om en EØS-avtale. Ministermøtet konkluderte med at det er enighet innen EFTA om at det foreligger tilstrekkelig felles grunnlag til å starte formelle forhandlinger. Dette var også den felles konklusjon fra EF/EFTAs høynivåmøte den 20. mars, slik det går frem av sluttdokumentet.

Budskapet fra EFTA-ministermøtet, som også gikk inn på prinsipielle EFTA-holdninger på bl.a. institusjonelle spørsmål, ble av det svenske formannskapet presentert for EFs institusjoner og i de enkelte hovedsteder etter møtet. Dette ble positivt mottatt av de aller fleste medlemsland, og det ble generelt gitt forsikringer om fortsatt støtte til prosessen og ønske om god fremdrift for å nå målet om en EØS-avtale. Det fremkom imidlertid også fra flere hold klare signaler om at ordninger som kan sikre EFTA reell medinnflytelse i beslutningsprosessen i EØS, vil bli et vanskelig tema under forhandlingene. Samtidig er det gitt klare signaler om at de unntak og overgangsordninger EFTA vil kreve, må være få. Dette gav jeg uttrykk for på ministermøtet i EFTA 3. april, og fikk støtte hos flere andre ministre.

Jeg hadde nylig et møte her i Oslo med representanter for Europaparlamentet, som flere av dere også møtte, hvor de samme synspunkter ble fremhevet. Europaparlamentet har i den senere tid inntatt en aktiv holdning til Oslo-prosessen, og har lykkes i å oppnå en rolle i mandatbehandlingen som går utover deres formelle kompetanse. Det er imidlertid ikke riktig utelukkende å se dette som taktisk manøvrering i forspillet til den forestående traktatkonferanse. Europaparlamentets interesser er av reell karakter, og vi bør regne med den parlamentariske dimensjon også når forhandlingene kommer i gang. Dermed kan dette få reell innvirkning på forhandlingene, langt utover det taktiske.

Tidsplanen for den videre utvikling i forhandlingsprosessen var etter EFTAs ministermøte basert på at Kommisjonen ville vedta et utkast til

(EK) forhandlingsmandat på møtet 10. april. Det viste seg imidlertid at Kommisjonen ikke var i stand til å fatte et slikt vedtak på dette møtet. Begrunnelsen var at sentrale medlemmer var fraværende. Indikasjoner tyder imidlertid på at det også har vært andre grunner til at man ikke var rede til å ta noen beslutning. Det er nemlig først nå ved utformingen av mandatteksten at de øvrige kommisjonærer og generaldirektorater er blitt direkte trukket inn i prosessen, som så langt har vært håndtert av visepresident Andriessen og hans stab. Det gjør seg derfor nå gjeldende visse meningsforskjeller på flere områder.

På EFTA-siden tilla vi ikke denne utsettelsen avgjørende betydning. Vi tok til etterretning de signaler som var kommet til uttrykk innenfor Kommisjonen om skepsis til visse elementer i mandatforslaget. Vi hadde også tillit til at Kommisjonen ville ferdigbehandle saken og vedta oversendelse i sitt møte den 27. april d.å.

Dette skjedde altså, som komiteen nå vet, dessverre ikke. Det er "offisielt" søkt å forklare dette med delvis tekniske årsaker, idet den ansvarlige kommisjonær, Franz Andriessen, var forhindret fra å delta i møtet fra dets begynnelse - Bostonflyet kom 2 ½ time for sent - og den avsatte tiden for behandling av EF/EFTA-saken var allerede i utgangspunktet relativt knapp. I tillegg anføres det at forberedelsene til EFs regjeringssjefsmøte i Dublin krevde mer tid enn forutsatt. Opplysningene vi har innhentet i Brussel fra kompetent hold i Kommisjonen og via det svenske formannskap etter direkte kontakt med Delors og Andriessen, bekrefter imidlertid at det denne gang nok var mer enn "tekniske årsaker" til utsettelsen. Fra flere av de "tyngre" og toneangivende medlemmene av Kommisjonen var det kommet til uttrykk til dels sterk kritikk av sentrale elementer i det forslag til mandat som Andriessen og hans stab i DG I hadde fremlagt etter avslutningen av møtet 20. mars.

På ny var kritikken rettet mot tre punkter:

- omfanget og karakteren av EFTA-landenes ønsker om unntak,

- modellene for felles beslutningsmekanismer i en fremtidig EØS-avtale,

- EFTAs struktur og beslutningsprosedyrer, som EF mener må styrkes.

Dette er de samme punkter som er kjørt frem den senere tid fra ulike hold i Europaparlamentet,

(EK) særlig fra Rex-komiteen, som inntar en stadig mer uttalt skeptisk holdning til EØS-planene. Det er også de samme punkter president Delors nylig fremholdt for den islandske statsminister. Og Delors gjentok disse betenkeligheter på en pressekonferanse i Brussel i forrige uke foran Dublin-møtet.

Jeg skal forsøke å forklare kort hva kritikken her retter seg mot.

Når det gjelder unntaks- og overgangsordningene, har Kommisjonen åpenbart inntrykk av at disse er for omfattende. Det er beklagelig at et slikt inntrykk har kunnet skapes i denne fasen av prosessen, hvor vi på EFTA-siden ennå ikke har avsluttet arbeidet nasjonalt med å sette sammen vår nasjonale liste over ønskede unntaks- og overgangsordninger. Det er heller ikke foretatt noen samlet politisk vurdering i EFTA-regi av det som skal fremlegges som felles - og jeg understreker felles - EFTA-posisjoner i forhandlingene. Dette skal etter arbeidsplanen først skje på møtet i EFTAs høynivågruppe i Genève 22.-23. mai. Jeg regner med at dette arbeidet vil kreve mer enn ett møte på EFTA-siden i Høynivågruppen.

Kommisjonens oppfatninger på dette område må derfor antas å bygge på de inntrykk og opplysninger som Kommisjonens representanter har fått i forbindelse med gjennomgangen av "acquis communantaire" i de felles arbeidsgrupper som har vært i virksomhet. EFTA-representantene i disse gruppene har hatt et begrenset mandat til å antyde på helt foreløpig og uforpliktende grunnlag hvor problemområdene kan være, og hvilke unntaks- og overgangsordninger som eventuelt kunne komme på tale. Dette har nok dessverre gitt kommisjonsrepresentantene et noe overdrevet bilde av EFTA-landenes ambisjoner når det gjelder krav til avvik fra EFs regelverk.

Norge har for øvrig hele tiden arbeidet mot en slik arbeidsform, og understreket at Høynivågruppen må ha full styring av prosessen, men har ikke fått fullt gjennomslag for dette.

Det er beklagelig at vi nå er i en slik situasjon, særlig i lys av de mange forsikringer vi har gitt på politisk plan i våre "budskap" til EF om at EFTA-landene aksepterer Fellesskapets regelverk som utgangspunkt for forhandlingene, og at vi er innstilt på å be om et minimum av overgangsordninger og kreve kun slike unntak som kan forsvares ut fra fundamentale nasjonale interesser.

Hva angår de forskjellige skisser til felles beslutningsmekanismer, altså innvending nr. 2, er det åpenbart at tvilen er sterk med hensyn til om EFTA-landenes forhandlingsmål vil være forenlig

(EK) med Kommisjonens absolutte krav til beskyttelse av EFs beslutningsautonomi. De ordninger vi har presentert fra EFTAs side, vil etter vårt skjønn imøtekomme dette hensyn som vi respekterer. Vi tar ikke sikte på å delta i EFs beslutningsprosess. Vi ser på den annen side heller ikke hvordan det skal være mulig å få en EØS-avtale til å virke etter sin hensikt dersom vi ikke kan treffe vedtak i fellesskap med EF på områder som dekkes av avtalen. Det har da også Kommisjonen hittil akseptert. Jeg må imidlertid medgi at enkelte av de formuleringer som nyttes i presentasjonen av EFTA-posisjonene, kan gi inntrykk av at våre ambisjoner går lenger enn det jeg her har redegjort for. Dette gjelder bl.a. kravet om at det bør etableres organer av de 19 land - populært under merkelappen "à dix-neuf" - for utforming av felles forslag med initiativrett for de enkelte EFTA-land. Dette er i strid med EFs tankegang og fremstår som et lite realistisk alternativ.

Delors har i sine kommentarer klart avvist tanken om et EØS-organ sammensatt av 19 land. Dette kjøres frem av Østerrike og Sveits på vår side. Norge har, som denne komiteen vet, hele tiden arbeidet for en to-pilarmodell og et styrket EFTA. Island gir også klar støtte til to-pilarmodellen.

Fra norsk side vil man medvirke konstruktivt til løsninger på rettslige og institusjonelle spørsmål som er på linje med det man tidligere har redegjort for overfor Stortingets organer.

Når det gjelder det siste punktet, EFTAs struktur, insisterer Kommisjonen nå stadig mer konsekvent på at EFTA-landene må utvikle samarbeids- og beslutningsprosedyrer som effektivt sikrer at EFTA kan opptre samlet også etter at en EØS-avtale har trådt i kraft. Preferansen synes stadig mer klart å være at EØS-samarbeidet baseres på et to-pilarkonsept snarere enn nye og omfattende felles organer. Som kjent er det holdningen til Sveits og Østerrike, i hvert fall deres primære standpunkter.

Det bør etter min vurdering ikke være noen prestisje knyttet til dette, og EFTA-landene synes innstilt på å vise fleksibilitet. Men det må innrømmes at kravet fra EF om en "styrking av EFTA" stiller oss overfor et dilemma. For selv om vi er villig til å gjøre det som er nødvendig, er det vanskelig å gå i gang med dette før vi vet noe mer om hva vi vil ha behov for. Vi må altså kjenne mer til innholdet i avtalen før vi endelig utformer EFTAs struktur som skal ivareta denne avtalen. Men EFTAs mekanismer fra klagesaker om statsstøtte er en type modell som f.eks. kan søkes anvendt også på andre områder i EFTA, slik jeg bl.a. nevnte i min redegjørelse i Stortinget den 21. februar. Jeg oppfatter

(EK) imidlertid Kommisjonens holdning til dette først og fremst som uttrykk for et ønske om å forenkle det institusjonelle apparat i en EØS-avtale og særlig unngå en utvikling mot kompliserte felles beslutningsmekanismer og organer, og heller få en EØS-modell bygd på samarbeid mellom to separate enheter.

I den situasjon som er oppstått, og mot den bakgrunn jeg her har skissert når det gjelder holdningene til Kommisjonen, er det naturlig å stille spørsmål om det er noe EFTA-landene kan og bør gjøre for å medvirke til et positivt utfall på Kommisjonens møte 8. mai d.å.

Dette vil bli vurdert i fellesskap med de andre EFTA-land på et møte i Høynivågruppen i Brussel 2.-3. mai i år. Vi er innstilt på å benytte alle tilgjengelige kanaler og kontakter for å sikre at Kommisjonen har en korrekt forståelse av våre posisjoner.

Statsministeren vil i dag henvende seg til den svenske statsminister, som jo er EFTAs formann. Han vil be om at Ingvar Carlsson kontakter Delors for på EFTAs vegne å oppklare feiloppfatninger vedrørende de såkalte unntakslistene - som altså ennå ikke er utarbeidet. Han vil også be Carlsson søke å få frem en klarere EFTA-vilje til å styrke EFTA-pilaren, slik at dette kan formidles til Delors før Kommisjonens møte 8. mai.

Carlsson bør sørge for at dette blir satt på dagsordenen under EFTAs høynivåmøte 2. og 3. mai. I tillegg bør han understreke betydningen av at første forhandlingsmøte finner sted snarest mulig etter den 18. juni.

Til slutt litt om tidsplanen fremover. Dersom Kommisjonen, slik det nå forventes, treffer vedtak om mandatet 8. mai, vil forslaget ikke kunne behandles på formelt utenriksministermøte i EF den 8.-9. mai. Det er imidlertid en mulighet for at dette kan skje på et uformelt møte medio mai. Vi kjenner ikke noen dato for dette møtet ennå. I så fall burde det fortsatt være et rimelig håp om at et endelig formelt vedtak kan treffes på EFs rådsmøte 18. juni. Den tidsplanen innebærer at en formell åpning av forhandlingene er mulig før sommerferien, og dette er altså i samsvar med den egentlige timeplan man ble enige om den 19. desember i felleserklæringen fra statsrådene der.

Kommisjonen vil kunne orientere Europaparlamentet om utkast til mandat i midten av mai. På dette grunnlag samt på basis av to rapporter - Rosetti- og Jebsen-rapportene - om forholdet til EFTA

(EK) som er under utarbeidelse i Europaparlamentet, vil det kunne finne sted plenumsdebatt i Parlamentet medio juni, dvs. umiddelbart før EFs utenriksministre kan vedta mandatet 18. juni.

Jeg vil også nevne at jeg i forrige uke hadde samtaler med den spanske statssekretæren om EF-saker, Pedro Solbes, som var her på min invitasjon for å samtale om EØS-prosessen. Spania støtter fullt ut denne prosessen. Solbes understreket at det ikke går noe skille mellom de sydlige og nordlige medlemsland i EF på dette punktet. Han pekte videre på at en EØS-avtale vil være en nyskaping, som således stiller oss overfor utfordringer i å finne løsninger av vanskelige spørsmål, og at dette vil kreve politisk vilje hos begge parter. Jeg er kjent med at Solbes også var på besøk i utenrikskomiteen, men jeg fant det riktig å nevne dette. Han nevnte også når det gjelder tidsskjemaet, at Spania er innstilt på at en EØS-avtale skal tre i kraft i begynnelsen av 1993. Hvis vi regner bakfra, forutsetter dette at forhandlingene må være avsluttet innen sommeren 1991. Det påtroppende italienske EF-formannskapet har gitt uttrykk for et klart ønske om å nå frem til et positivt resultat av forhandlingene under sitt formannskap i annet halvår 1990.

La meg til slutt nevne at Tyskland-spørsmålet var en hovedsak på EFs ekstraordinære toppmøte i Dublin sist lørdag. Dette spørsmålet er høyt prioritert, og vil utvilsomt legge stort beslag på EFs politiske oppmerksomhet og arbeidskapasitet. På dagsordenen for møtet stod også det videre arbeid med den økonomiske og monetære union. Møtet besluttet å søke å gjennomføre en parallell behandling av dette og av spørsmålet om å videreføre det institusjonelle reformarbeid med sikte på en politisk union. Når spørsmålet om en politisk union nå for alvor settes på EFs dagsorden, har dette nær tilknytning til Tyskland-spørsmålet.

Hvorledes dette vil slå inn i forhold til EØS-forhandlingene, synes jeg det i dag er vanskelig å vurdere, men det gjør neppe forhandlingene enklere. På den annen side illustrerer denne utviklingen hvor viktig det er for EFTA-landene å komme frem til en avtale snarest mulig, og at vi kun har oss selv å stole på som pådriver i denne prosessen.

Derfor må vi lykkes i å tale med en stemme, skape klarhet i våre holdninger til de institusjonelle spørsmål, samt innse at listen med unntak må være kort. Dette er, som jeg har nevnt, de holdninger Norge hele tiden har stått for, og som fortsatt vil være vårt syn.

(EK) Jeg vil bare til sist nevne at jeg imidlertid syns det er gledelig at EFs toppmøte så klart understreket et politisk ønske om nå å få et utkast til forhandlingsmandat for EØS-forhandlingene fra Kommisjonen. Det er altså ikke noen stopp-ordre, men det motsatte som er kommet fra de ansvarlige politiske myndigheter i EF.

KOMITEENS LEDER: Jeg takker handelsministeren for redegjørelsen.

Jeg tror nok det kan være slik nå at det er en utvikling i en del EF-hovedsteder i retning av å se EF/EFTA-prosessen i et bredere europeisk perspektiv, og at noe som så ut til å være et sidespor - eller mer en bagatell - inntil en kom inn i den politiske prosess, nå tvinger fram standpunkter av politisk art. Det er håp om at nettopp italiensk formannskap kan komme til å understreke ytterligere den politiske dimensjon i EFs egen interesse i å bli - jeg hadde nær sagt - et ytterligere tyngdepunkt i Europa ved å ha et styrket fellesskap med EFTA-landene. Jeg tror de begynner å skjønne det nå, og jeg tror derfor at det som skjedde på toppmøtet nå, hvor bl.a. Mitterrand hadde gitt signaler til enkelte på forhånd om at han ville markere Frankrikes holdning til løsninger, illustrerer noe av den dynamikken som ligger der, som har politiske perspektiver i seg. Vi må bare passe på at vi utnytter og øker ytterligere dimensjonen og holdningen, ved å plassere det inn også i en politisk sammenheng fra vår side.

Jeg vil gjerne stille et spørsmål: Det kom altså en uttalelse fra den islandske utenriksminister for noen dager siden som det ble reagert kraftig på fra svensk side. Nå har ikke jeg fått se nøyaktig hva uttalelsen gikk ut på, men jeg går ut fra at den norske regjering har fått se uttalelsen, som var en direkte kritikk mot det svenske formannskapet. Handelsministeren sa i gjennomgangen at to-pilarmodellen har full støtte fra islandsk side, og at Østerrike og Sveits kjører et litt annet løp. Sverige vil i formannskapsituasjonen komme litt på et balansepunkt. Er det det som er bakgrunnen for den islandske kritikken? Eller ligger den uklarheten, som vi også flere ganger tidligere har snakket om, mellom norske og svenske vurderinger og holdninger til disse spørsmålene i månedene bak oss der som et problem, og er det bakgrunnen for den islandske kritikken? Eller var det mer en tilfeldig innenrikspolitisk uttalelse - for å si det slik?

(EK) PAUL CHAFFEY: Jeg har tre spørsmål: Det ble sagt at unntakslistene er et problem. Mitt spørsmål er da om holdningen om at EFTA skal legge fram en mindre omfattende unntaksliste vil bety at de signalene som er kommet gjennom statusrapporten og i det kartleggingsarbeidet som er gjort gjennom de andre rapportene, er mindre aktuelle, fordi man ikke vil kunne innta de holdningene som er signalisert i disse rapportene?

Mitt andre spørsmål er hvor realistisk handelsministeren vurderer at det blir et mandat i juni, og hvordan den videre prosessen vil være hvis mandatet ikke kommer på det tidspunktet.

Mitt tredje spørsmål er om Regjeringen vurderer alternative strategier i forhold til om forhandlingene låser seg fast, går for sent eller bryter sammen, eller i forhold til at EF endrer karakter i retning av union såpass raskt at "acquis communantaire" blir noe annet enn det det er i dag. Ser man på ulike alleuropeiske og nordiske politiske og økonomiske løsninger i denne sammenheng?

CARL I. HAGEN: Først noen kommentarer. Handelsministeren sier at hun tror det er en viss misforståelse i Kommisjonen når det gjelder omfanget av våre ønsker for unntaks- og overgangsordninger, fordi det ikke er helt klarlagt fra EFTAs side ennå. Det kan jo hende at det ganske enkelt skyldes en meget betydelig forskjell i den skjønnsmessige vurdering av hva som er "omfattende", og hva som ikke er "omfattende", og at det vi syns er veldig lite, syns faktisk de er veldig mye. Det kan jo også være grunnen. Det var den ene innvendingen.

Den andre innvendingen går på beslutningsprosessen. Jeg syns faktisk det er oppsiktsvekkende at det fortsatt er slik at EFTA ikke er kommet frem til en enhetlig holdning. Jeg har forstått det slik at det har vært helt avgjørende at EFTA skulle tale med en tunge og ha ett standpunkt. Hvis ikke EFTA har bestemt seg for at det er to-pilarsystemet de ønsker, men at to betydningsfulle land - i hvert fall hva angår størrelse og beliggenhet - fortsatt står på noe annet, er det meget illevarslende. Det er en ny bekreftelse på at EFTA ikke har kommet lenger i beslutningsprosessen.

Det tredje jeg vil ta opp, er kravet fra EFs side om en annen struktur fra EFTA. Jeg går ut fra at handelsministeren kan bekrefte at det som ligger i det, er at EFTA må få overnasjonalitetsinstitusjoner, slik at dersom det blir en avtale i

(EK) EØS mellom EF og EFTA, vil EF være forsikret om at EFTA kan få den gjennomført i alle sine medlemsland. Er det det som ligger i ønsket fra EFs side når det gjelder EFTAs struktur? Hvis meningen er at vi skal unngå overnasjonalitet, hva i all verden blir da hensikten med hele forhandlingsprosessen hvis kravet er overnasjonalitet?

Så er det tydelig at Regjeringen forholder seg voldsomt til Kommisjonen og Kommisjonens mange uttalelser. Jeg mener imidlertid å kunne spore, både i media og også i det handelsministeren sier, en ganske betydelig grad av forskjellige standpunkter og holdninger mellom Kommisjonen på den ene side og Parlamentet og Ministerrådet på den annen side. Når man fra Kommisjonens side stadig sier ja, vi er veldig interessert i dette, og dette er veldig viktig, og det er høyt prioritert, og bla, bla, bla ..., kan vi ikke legge så mye vekt på det de sier, men på hva de faktisk gjør. To ganger nå har vi trodd at mandatet skulle være klart på disse møtene, og i praksis betyr det at de ikke har fått tid til dette, men til mye annet. Nå er det fortsatt slik at man håper mandatet skal bli klart. Hvor mange ganger må en eventuell mandatfastsetting og andre ting bli utsatt før man fra EFTAs side oppfatter de politiske signaler i handlingene - og tenker mer på handling og ikke bare ord?

(GSR)

JAN PETERSEN: Jeg er også interessert i spørsmålet om Sveits' og Østerrikes holdning til beslutningsprosessene. Er det slik at dette er en holdning som de nå utvikler steilere og steilere - jeg kan ikke huske at det har vært uttrykt så klart på et tidligere tidspunkt. Nå skal dette snart lande - hva vil eventuelt kompromissløsningene her kunne bli?

Ellers må jeg nok si at vi er vel nå i den fasen hvor alle kunne forutse at vi skulle være, nemlig i en fase med atskillige vanskeligheter, og det vil vi selvfølgelig være i en tid fremover. Det er ikke noen grunn til å bli bekymret for det; det er vel sannsynligvis den normale gangen når det gjelder alle forhandlinger. Derfor vil det, tror jeg, fra vår side stilles visse krav til at vi skal kunne ha litt "is i magan" og kunne stå igjennom dette før vi begynner å bekymre oss for de forskjellige signalene som måtte komme. Det er kanskje viktigere nå enn noensinne nettopp å understreke forhandlingsledelsens mandat, som de selvsagt har og skal ha.

BJØRN TORE GODAL: Jeg er helt enig i det siste. Jeg tror det er grunn til nå å legge vekt på at EF selv har kommet inn i en fase hvor de har betydelige kartleggings- og avklaringsproblemer. Vi har en tendens til i Norge å oppfatte EF som én kommisjon og det er liksom en kraft, og så er det vi i EFTA som har problemer med å ordne våre egne standpunkter. I realiteten er prosessen minst like komplisert, for ikke å si mer komplisert, i EF. Det at vi må gå inn i en periode med en lang rekke signaler i forskjellige retninger, er helt normalt og burde ikke komme som noen overraskelse på noen.

En del av oss hadde sjansen til å møte EF-parlamentarikerne i forrige uke, og det gav egentlig en god illustrasjon på hvilken fase de nå befinner seg i. De var veldig opptatt av de felles nasjonale krav som de har skjønt at Norge stiller til sikkerhet, miljø og helse, og ville bruke det som en brekkstang i EF-parlamentets arbeid for de samme krav internt i EF. Dette som et eksempel på en lang rekke problemstillinger som virvles opp i kjølvannet av den prosessen som vi nå er inne i.

Det blir selvsagt ikke mindre komplisert når ministerrådet skal forholde seg til den politiske virkelighet i 12 forskjellige EF-land gjennom den forhandlingsprosess som man nå beveger seg inn i. Det kan bli temmelig langsommelig, men jeg synes likevel at helhetsbildet, ikke minst etter møtet i Dublin, fortsatt er en felles uttalt interesse blant

(GSR) EFs toppledere av å komme fram til skikkelige resultater på dette området.

Jeg synes at den redegjørelsen som handelsministeren har gitt, gir en nøktern oversikt over situasjonen for øyeblikket, og gir de retningslinjer som er nødvendig for det videre arbeid.

ANNE ENGER LAHNSTEIN: Jeg er også enig i at dette er vanskelig, men det måtte vi jo regne med. Det er ikke slik at prosessen har stoppet opp, men hele tiden arbeider man med disse sakene.

I forlengelsen av det Jan Petersen sa om å ha "is i magan", vil jeg fra vår side gjerne presisere at jeg forutsetter at Regjeringen holder fast ved det som er nedfelt i de dokumenter som Stortinget har fått, og at statusrapporten hva angår unntaksliste når det gjelder de institusjonelle spørsmål, står ved lag som Regjeringens syn.

UTENRIKSMINISTER KJELL MAGNE BONDEVIK: Før handelsministeren fra vår side summerer opp vil jeg bare knytte an til noe lederen sa her i et tidligere møte, at det er viktig at vi alle nå utnytter de kontakter vi har i ulike EF-miljø for å legge inn synspunkter for vår sak.

Jeg tror også det er riktig, som Jan Petersen understreket, at en ikke må få panikk om et mandat blir utsatt fra et kommisjonsmøte eller to. Jeg hørte Hagen sa at man behandler jo så mye "annet rart" i disse kommisjonsmøtene - i forhold til Øst-Europa og Tyskland-spørsmålet, det er vel ikke akkurat så mye "annet rart" - dette er relativt viktige ting. Men det er klart at prosessen på EFs side er komplisert ennå, og som Bjørn Tore Godal var inne på, er det ulike maktsentra der også, og jeg tror det er nyttig at vi utnytter de kontakter vi har.

Jeg ville benytte anledningen til å si at jeg som et ledd i dette skal holde et foredrag i den kristne-demokratiske fraksjonen av EF-parlamentet, som for øvrig er den nest største fraksjonen i parlamentet og ganske betydningsfull, den 9. mai. Som ledd i å forsøke å dytte på der det er mulig å dytte på, har vi avtalt et møte med den italienske utenriksminister som overtar formannskapet, allerede helt i starten av hans formannsperiode, nemlig i begynnelsen av juli. Dette er eksempler på hvordan

(GSR) vi forsøker å benytte de kontakter vi har for å uttale og fremme Norges interesser.

Når Hagen nevnte at han har inntrykk av at Norge stort sett forholder seg til kommisjonen og kanskje mindre til parlamentet, er det et uttrykk for den maktfordeling som har vært i EF til nå. Parlamentet har liten formell betydning, men det er riktig at de etter hvert har tiltatt seg - og det er på mange måter positivt - en større reell betydning, og det gjør at vi nå i større og større grad knytter kontakter til EF-parlamentet for å tale vår sak.

CARL I. HAGEN: Bare en kort kommentar.

Det jeg mente å påpeke, var at etter min oppfatning og min vurdering - her er det en uenighet, det får vi bare erkjenne - virker en del av dette veldig optimistisk. Når man skal belegge dette, vises det til uttalelser fra kommisjonen. Det jeg vil påpeke, er at signaler fra ministerrådet og parlamentet peker en annen vei. Så vidt jeg har forstått - hvis jeg har misforstått vil jeg ha det bekreftet - skal en EØS-avtale ratifiseres, godkjennes og behandles av parlamentet, slik at de har en avgjørende innflytelse her. Er dette korrekt oppfattet? Det er ministerrådet og EF-parlamentet som er de besluttende organer -

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE:- og de nasjonale parlamenter.

CARL I. HAGEN: - og de nasjonale parlamenter, og kommisjonen er, slik jeg ser det - la meg si det enkelt og populært - mer byråkratsiden enn parlamentet og ministerrådet, som fatter beslutninger.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: For å ta det siste først: Jeg tror nok det er en noe snever oppfatning av kommisjonen som Hagen her gir uttrykk for, for kommisjonen har enerett på initiativ, det har ikke byråkratiet i Norge ennå heldigvis. Det tror jeg Hagen og jeg fort blir enige om er bra. Men i forhold til de problemer som her håndteres, har kommisjonen en veldig sterk stilling på initiativsiden, mens parlamentet eksempelvis ikke kan ta denne type

(GSR) initiativ. Det er det parlamentet nå bl.a. prøver å bruke EØS-prosessen som brekkstang for å få til, og vi ser på en rekke områder at Europa-parlamentarikerne - Godal nevnte et annet område - prøver å benytte denne prosessen til ulike formål, noen av dem er vi godt fornøyd med, andre er vi kanskje ikke fullt så fornøyd med å bli brukt som brekkstang i.

Lederen var inne på den politiske dimensjonen i det vi nå står overfor, og betydningen av å vektlegge det og utnytte denne holdningen i tiden fremover. Dette er jeg helt og ubetinget enig i, og det legger vi betydelig vekt på.

(SL) Så spurte hun om dette med islendingene og duellen med svenskene, om den primært stammer fra topilartilslutning eller ikke. Det er det vanskelig å ha en bestemt oppfatning av, men jeg tror at svaret er enklere enn som så. For svenskene var - for å si det her i lukket møte - veldig kjekke i munnen da islendingene overtok formannskapet, og sa at islendingene ikke ville klare sitt formannskap i EFTA i en så viktig periode. Det gjorde islendingene. De håndterte det på en meget dyktig og god måte. Også den tekniske "management'en" av forhandlingene, eller de oppklarende samtalene, ble meget vel ivaretatt av islendingene. Men det er ikke tvil om at islendingene ble særdeles såret over den måten svenskene her opptrådte på, så jeg tror nok at vi her ser et solid spark tilbake. Jeg må nok også tillate meg å si at vi ikke har den samme opplevelsen av at den tekniske siden av ledelsen nå går like silkemykt og glatt som under islendingene, men så er vi også i en annen og vanskeligere periode, det må vi jo gi svenskene her. Men det har altså gitt islendingene vann på mølla i forhold til en slik kritikk, som jeg tror vi fra norsk side skal søke å holde oss utenfor, og heller prøve å dytte i retning av å få positive resultater.

Så var det Chaffey om unntakslister. Vil man ikke kunne innta de holdninger som er varslet i statusrapporter? La meg da få lov til igjen å understreke at statusrapporten er ingen unntaksliste. Den er en beskrivelse av problemområder. Vi er nå inne i arbeidet med å utkrystallisere hvilke punkter vi skal be om unntak på. Jeg har gang på gang understreket at det er der det er fundamentale nasjonale interesser det dreier seg om, det er der det overhodet vil komme på tale å be om unntak. Så kommer overgangsordninger som et annet element i dette. Men de holdninger og synspunkter som det er gitt uttrykk for i statusrapporten, står selvfølgelig fast.

Chaffey gav inntrykk av at "aquis communantaire" ville bli endret som et resultat av den politiske

(SL) union. Dette er en feiloppfatning. For "aquis communantaire" gjelder de fire friheter, ikke samarbeidet på det utenriks- og sikkerhetspolitiske området, monetær union osv. Det ligger utenfor den avtale som vi forhandler om. Så kan man ha ulike vurderinger av hvor positivt eller negativt det er.

Hvor realistisk er 18. juni, spurte Chaffey. Etter de uttalelsene som nå er kommet, den sterke påpekning som EF-rådet nå har gitt av at de ønsker å få et mandat fra Kommisjonen, anser jeg det som en realistisk dato. Men man har hele veien, både i Rådet og i Kommisjonen, påpekt at det her vil kunne gjøre seg ulike politiske analyser gjeldende når selve mandatet skal behandles. Intet EFTA-land kan garantere hva EF her kommer til å gjøre. Men de indikasjonene vi får, går altså i retning av 18. juni. Og vi vil presse på alt vi kan for at dette skal bli tilfellet.

Vurderer Regjeringen andre alternativer? Jeg kan ikke se at vi har noe grunnlag for å vurdere andre alternativer. Vi bruker våre krefter på å søke å oppnå den mest mulig tilfredsstillende EØS-avtalen, slik jeg en rekke ganger har gitt uttrykk for.

Hagen mente det kunne være ulikt skjønn når det gjelder hva som er omfattende unntakslister. Det er jeg helt enig med Hagen i. Men det kompliserte elementet er altså det jeg redegjorde for, at andre av EFTA-landene har syntes det har vært greit at mye har lekket ut, altså en slags form for for-forhandlinger i arbeidsgruppene som vi hele tiden sterkt har motsatt oss, nettopp fordi vi var redde for at dette skulle gi et for oppfliset inntrykk, at man ikke fikk en samlende styring på unntak og overgangsordninger. Den vil vi nå igjen ta opp behovet for, og jeg tror vi skulle ha grunnlag for større gjennomslag nå.

Hagen spurte om beslutningsprosessen og sa at det er oppsiktsvekkende hvis det ikke er avklart hva man velger. Som det er redegjort for en rekke ganger, også i de sluttdokumenter som komiteen har fått oversendt fra ulike møter, er det to modeller som fortsatt er med på EFTA-siden. Den ene er basert på to-pilarkonseptet, og det er den vi fra norsk side kjører helt hardt og konsekvent og har gjort det hele tiden. Den andre er et utvidet samarbeid etter 19-landsmodellen, som vi, før toppmøtet den 20. mars, advarte særdeles kraftig mot å ta inn i det sluttdokumentet. Vi klarte også å holde det utenfor det sluttdokumentet, fordi vi mente det ville være så provoserende overfor Kommisjonen at det kunne gi meget negative motreaksjoner. Men dette er fortsatt med i det brede grunnlagsdokumentet som stadig er under bearbeidelse i EFTA, for forhandlingsposisjonen. Det er altså ikke et sluttbearbeidet produkt, men disse to elementene er med.

(SL) Man forholder seg mye til Kommisjonen, sa Hagen, det er de politiske signalene som teller. Jeg har vært litt inne på hvorfor Kommisjonen er så betydningsfull, men som Hagen vil ha lagt merke til, legger jeg meget stor vekt på de signalene som kommer fra de politiske organer og fra politikerne i EF-systemet. Jeg har lagt stor vekt på dette frem til nå, har hatt hyppige kontakter med EF-landene, altså medlemslandenes politikere direkte om denne prosessen, og fortsetter en slik dialog. Vi hadde Solbes her på min invitasjon. Jeg skal på ny ha skipsfartssamtaler i London, og da legger jeg også inn EF/EFTA-prosessen. Jeg håper også å få til fornyede samtaler i Paris med franske myndigheter i forbindelse med ministermøtet i OECD, og vi arbeider med kontakter med min motpart i Italia. I og med at de overtar formannskapet tror jeg det vil være gunstig også å ha en kontakt der før mandatet er sluttbehandlet. Jeg legger likeledes stor vekt på, der det overhodet er mulig, å få kontakt med Europa-parlamentsmedlemmer, bl.a. under et besøk i London neste uke. Så jeg kan forsikre komiteen om at vi prøver å gjøre det fotarbeidet som overhodet er mulig, ikke bare overfor Kommisjonen, men i sin fulle bredde.

Petersen spurte om kompromissløsninger mellom de to alternativene. Jeg tror egentlig man må velge en av de to. Men en politisk dialog mellom EF- og EFTA-landene på 19-landsbasis er med i systemet også fra Kommisjonens side. Man har altså ikke utelukket en slik dialog noen ganger i året på ministerplan. Men spørsmålet om et felles beslutningsorgan som består av 19, eller av de to partene, det er der debatten virkelig går, og der kan jeg ikke umiddelbart se noe kompromiss i øyeblikket. Jeg tror vi må vente litt.

Både Petersen og Anne Enger Lahnstein har gitt uttrykk for at vi må ha is i maven og stå løpet ut. Det er jeg helt enig i, og jeg ser ingen grunn til at ikke vi i EFTA skal kunne holde fast ved de prinsippene Norge her har lagt til grunn for forhandlingene.

For øvrig hadde Godal en del betraktninger som jeg bare umiddelbart og fullt og helt kan slutte meg til når det gjelder betydningen av det som nå skjer i EF, og de problemene man ser utvikle seg der. Jeg har en rekke ganger påpekt nettopp dette at det her er ulike miljøer, og at det vil skape problemer i prosessen. Men det er altså problemer vi har måttet være forberedt på.

KOMITEENS LEDER: Takk til handelsministeren.

Har noen noe under Eventuelt? - Takk for i dag.

Møtet hevet kl. 12.20.